

BASKIDA

Mektup

PSİKİYATRİ EĞİTİMİNDE EDEBİYATIN YERİ ÜZERİNE BİR ÖRNEK “Mrs. DALLOWAY” DEN DETAY: SEPTİMUS WARREN SMİTH, ŞARAPNEL ve ŞİZOFRENİ

Sayın Yayın Yönetmeni,

Edebiyat eserleri, psikiyatride uzmanlık öğrencilerinin ruh sağlığı ve bozukluklarını daha iyi anlamalarında çok değerli bir araç olabilir. İnsanın tüm halleri ile ortaya konulduğu edebiyat eserlerinin okunması ve analiz edilmesi, psikiyatride uzmanlık öğrencisinin sadece betimleyici (deskriptif) psikiyatridi öğrenmesiyle kalmayıp, aynı zamanda insanı felsefi, kültürel, toplumsal boyutlarıyla da değerlendirebilmesine katkı sağlayacaktır. Aşağıda bu türden yararlanımlara örnek oluşturabilecek bir inceleme sunulmuştur.

Virginia Woolf’un “Mrs.Dalloway” romanını ilk okuyuşumda Tıp Fakültesi son sınıf öğrencisiydim. Tomris Uyar’ın insanı hayran bırakan Türkçesiyle Birikim Yayınları tarafından yayımlanan kitabın içine girmek benim için hayli zor olmuştu. Kimbilir kaç kez okuduğum o ilk cümle hala zihnimin bir kıyısında durur: “Mrs.Dalloway, çiçekleri kendi alacaktı.” (Woolf 1925, 1982). Romanı ikinci okuyuşum sırasında ise psikiyatri asistanlığımın son senesindeydim. Bu incelemede o günlerde tuttuğum notlardan yararlandım. Notlar şöyle başlıyordu: Septimus şizofreni hastası. Onunla ve intiharı ile özdeşim kuran Mrs.Dalloway ise nevrotik ve depresif. Septimus kendini öldürdü. Peki ama, bu ölümden kurulu düzenin ve yerleşik tababet anlayışının hiç mi suçu yoktu? Asla Dr. Holmes gibi bir hekim ya da Sir Bradshaw gibi bir psikiyatrist olmamalısın!

Mrs. Dalloway üzerine

Savaş sonrası İngiltere. 1923 yılında Londra’da bir haziran

sabahı açılan ve aynı günün geci kapatılan bir parantez. Bir gün bile sürmeyen bir zaman kesiti. Psikososyal bir “frozen”. Savaş sonrası İngilteresinin “üvey çocukları” için yazılmış duru bir ağıt. Tıpkı Karen Horney’in, kültür ve nevroz konusunda düşüncelerini açıklarken, “Öyle görülüyor ki, kültürel olarak belirlenmiş güçlükleri şiddetli bir şekilde hisseden kimseler, bunun sonucu olarak da güçlüklerin içinden çıkamayanlar ya da kişiliklerinden çok şey yitirerek çıkabilenler, büyük olasılıkla nevrotiklerdir. Onlar için kültürümüzün üvey çocukları denebilir.” diye yazdığı gibi (Horney 1937, 1999).

Mrs.Clarissa Dalloway’in akşam vereceği partiye hazırlanmak üzere, sabahleyin şehirde alışverişe çıkışı ile başlayan roman, aynı günün akşamı partinin verilmesiyle de biter. Bu dar zaman diliminde, Mrs Dalloway’in çarşıda, evde, sokakta kurduğu ilişkiler, rastlaşmalar, çağrışımlar, anılar aracılığıyla, hem Mrs. Dalloway’in hem de onun tanıdığı ve tanımadığı bir çok insanın iç dünyasından geçimiz. İnsanlar kentin kalabalığında aynı lastik patlamasıyla irkilir, gökyüzünde karamele reklamı yapan uçağın dumanla yazdığı yazıya aynı şaşkınlıkla başlarını kaldırırlar. Yol kenarında duran lüks ve büyük otomobilin içindeki kişiyi aynı hayretle tahmin etmeye çalışırlar. Aynı meydan saatinin saat başlarında çalışmasını duyarlar. Kimlerdir bu iç dünyalarına dokunup geçtiğimiz roman kahramanları? En başta Mrs.Clarissa Dalloway tabii. Clarissa bile olamayan, yalnızca Mr.Richard Dalloway’in karısı olan; içini kemiren korkuları, içinde boğulduğu yetersizlik duyguları ve varoluş anksiyetesiyle; başkaları tarafından ille de sevilme arzusuyla; boyun eğişleri ve isyanlarıyla; o çok önemseydiği başkaları ve onların o çok önemseydiği düşünceleriyle; başarı, başarısızlık, güç, güçsüzlük ikilemeleriyle; anksiyetesini uyuşturmak için kendini içine bıraktığı sosyal faaliyetleriyle, orta yaşlı, nevrotik ve sosyetik bir hanımefendi Mrs.Dalloway. Kocasını, parlamento üyesi, sıradan ve iyi Mr.Richard Dalloway. Yıllar önce gittiği Hindistan’dan yeni dönen ve ayağının tozuyla onu görmeye gelen eski sevgilisi

Peter Walsh; kurulu düzenle uyuşamamış, yalnız ve mağlup adam. Mrs.Dalloway'ın güzel, akıllı ve alımlı kızı Elizabeth. Elizabeth'in özel hocası, öfkeli, çirkin, katı ve bağınaz Doris Kilman. İlk gençlik yıllarından arkadaşı, yıllardır hiç görmediği, "ne çok değişmiş" Sally Seton. Aile dostları, kurulu düzenin gerçek bir temsilcisi Hugh Whithbread; Kraliyet sarayının küçük, hayatın büyük memuru. Mrs. Dalloway'ın hiç tanımadığı, yüzünü bile görmediği, savaşın dehşetini yaşamış, en yakın arkadaşlarını gözünün önünde yitirmiş ve şimdi ağır bir ruhsal rahatsızlık (muhtemelen şizofreni) geçiren Septimus Warren Smith. Septimus'un karısı Lucrezia; genç, sıcak, İtalyan ve mutsuz. Septimus'un ilk doktoru ve onun rahatsızlığına bir türlü inanmayan ya da "atlayan" pratisyen hekim Holmes., Septimus'un nice umutlarla götürüldüğü Sir William Bradshaw; ünlü ruh hekimi, teşhis dehası, narsist, duyarsız ve (en azından bu olguda) yararsız...

"Mrs.Dalloway"den detay. Konumuz Septimus Warren Smith.

"...otuz yaşlarında, solgun yüzlü, gaga burunlu bir adamdı, kahverengi pabuçlar vardı ayağında, eski püskü bir trençkot giymişti, koyu gözlerinde, kendini hiç tanımayanları bile korkutan o garip ürkünç bakış.Dünya kamçısını kaldırdı işte; bakalım nereye indirecek?"

"...Görünüşünden memur olduğu sanılabiliirdi ama öyle sıradan bir memur değil, çünkü kahverengi pabuç giymişti; aydın bir genç olduğu ellerinden, profilinden belliydi –köşeli, uzun burunlu, zeki, duygulu bir yüz, yalnız dudakları sarkıktı, gözleriyse (bütün gözler gibi) göz olmaktan öteye gidememişlerdi, koyu kahverengi ve iriydiler; kısacası kesin bir tanımı yapılamazdı; ilerde Purley'de bir ev bir de otomobil alırdı belki, ya da hayatı boyunca arka sokaklarda şimdiki gibi kirada otururdu; şu bildiğimiz yarı-aydın, kendi kendini yetiştirmiş, bütün eğitimi genel kitaplıklara, ünlü yazarlardan mektupla istenen bilgilere ve akşamları işten dönünce okunan kitaplara dayanan adamlardan biri."

"...Sırada yapayalnız oturuyordu, üstünde eski paltosuyla, ayakları çapraz duruyor, gözleri aynı yere dikili, yüksek sesle konuşuyor..."

"Masanın başında şapkaıyla uğraşan Lucrezia Septimus'a baktı, gülümsediğini gördü. Demek mutluymuştu. Ama onu gülümserken görmek için parçalıyordu. Evlilik değildi bu, insanın kocası yüzüne yabancı gibi bakar mıydı, böyle durup dururken yerinden sıçrar, güler, saatlerce ses çıkarmadan oturduktan sonra birdenbire koluna yapışıp bir şey yazmasını ister miydi? Çekmece yazılarla doluydu, savaş üstüne, Shakespeare üstüne yazılar, ölüm diye bir şeyin nasıl olmadığı. Son zamanlarda neden bilinmez heyecanlanıyordu; ellerini sallıyor, gerçeği bildiğini söylüyordu; O herşeyi biliyormuş! Şu öldürülen arkadaşı Evans var ya, o gelmiş. Bölmenin öte yanında şarkı söylüyormuş. O söylerken yazıyordu Lucrezia. Bazı

söyledikleri çok güzeldi, bazıları da saçmasapan. Hep yarıda kesiyor, değiştirmek, eklemek istiyor, yeni bir şey duyuyor, elini kaldırıp dinliyordu. Oysa Lucrezia hiç bir şey duymuyordu." (Woolf 1925, 1982).

Londra şehrinin acımasızca yuttuğu "Smith" soyadlı milyonlarca gençten biri Septimus. Fakat aynı zamanda ana babasının "Septimus" gibi alışılmadık bir ad koyarak "farklılığının" altını en baştan çizdikleri bir genç adam. İtalyan karısı Lucrezia ile, Londra sokaklarında karşıdan karşıya geçmeye çalışırken tanıyoruz onu. Septimus, trafiğin tıkanışının nedeninin kendisi olduğunu düşünüyor. İnsanların ona baktıklarını, parmaklarıyla onu gösterdiklerini ve herşeyin ona yönelik belirli bir amaçla yapıldığına inanıyor. Karısına insanların akıllarından geçenleri okuduğunu, kendilerini nasıl öldüreceklerini anlatıyor. Birdenbire yüksek sesle konuşmaya başlıyor, birdenbire susuyor, durup dururken gülüyor, ağlıyor, coşuyor. Kimi kez kendisini insanların en büyüğü gibi hissediyor: "Bak diyordu görünmeyen güç; kendisiyle, Septimus'la bağlantı kuran ses; insanların en büyüğü Septimus, geçenlerde öbür dünyaya göçtü, toplumu yönetmeye gelen kurtarıcı, bir yorgan gibi, yalnızca güneşin yarabildiği kardan bir yorgan; hiç tükenmeyen, hep acı çeken, kendisini başkalarına adanmış, sonsuz acı çeken..." (Woolf 1925, 1982). Kimi kez büyük suçlar işlediğini, insan yaradılışı tarafından ölüm cezasına çarptırıldığını ve kendini öldürmeyi düşünüyor: "demek bir başına bırakılmıştı. Kendini öldür, kendini öldür diye haykırıyordu evren.." (Woolf 1925, 1982). Gökyüzünden çağrılar alıyor, henüz dilini tam sökemediği bilinmeyen sözcüklerden oluşan bir dille yapılan çağrılar... Başkalarının duyduğu sesler duyuyor: "Durdu. Dinledi. Karşı parmaklıklara konmuş bir serçe, Septimus, dedi, Septimus, dört kere beş kere, notaların üstüne basarak, Yunanca sözcüklerle, bir daha en dokunaklı şekilde nasıl suç diye bir şey olmadığını; başka bir serçe de katıldı ona ve ikisi birlikte Yunanca sözcüklerle uzayan, dokunaklı seslerle ırmağın ötesinde hayat çayırılarındaki ağaçların, ölümlerin yürüdüğü o ülkenin, nasıl ölüm diye bir şey olmadığını türküsünü söylediler." (Woolf 1925, 1982). Hayaller görüyor, yanılısamalar, varsanılar yaşıyor. "Ceplerinde kartvizitini araştırarak suç yok, sevgi var diye yineledi, o sırada bacağına bir İskoç köpeğinin koklamasıyla ırkıldı. Adama dönüşüyordu köpek! Bakamayacaktı, dayanamayacaktı! Bir köpeğin insan oluşunu gözlemek ne korkunç bir şeydi! Ansızın köpek yanından uzaklaştı." (Woolf 1925, 1982). Duyguları uyuşuyor, küntleşiyor, sanki hissetme yetisi ortadan kalkıyor: "Lucrezia 'ne güzel' diye mırıldanırdı, Septimus'u dürtüklerdi baksın diye. Ama güzelliğin önüne bir duvar çekilmişti. Septimus'un tad alma duygusu bile kalmamıştı. Bardağını küçük mermer masaya dayardı. Sokaktan geçenleri gözlerdi; mutlu görünüyorlardı, sokağın ortasında birikiyor, bağırıyor, gülüyor, hiç yüzünden kavga çıkıyorlardı. Ne var ki Septimus tad alamıyordu. Duygusuzlaşmıştı. Çayevinde, masaların, gevezelik eden garsonların arasında

her zamanki korku gelip çöreklenirdi yüreğine-duyularını yitirmişti.” (Woolf 1925, 1982).

Tümüyle betimleyici (descriptive) bir bakış açısıyla durumu psikiyatrik olarak değerlendirmeye çalışalım. S.W.Smith, otuz yaşlarında, erkek hasta, memur fakat şu sıra çalışmıyor, karısıyla Londra’da yaşıyor. Kendine bakımı azalmış, çevreye karşı ilgisiz gibi görünüyor. Zaman zaman kendi kendine konuşuyor. Konuşması düzensiz, dağınık.. İnsanlarla ilişki kurma eğiliminde değil. Duygulanım küntlüğü var. Bilinç ve yönelim bozukluğu yok. Algılama alanında görsel/işitsel yanılma ve varsanılları mevcut. Gerçeği değerlendirme yetisi bozuk. Düşünce akışında bloklar oluyor. Çağrışımları hızlanmış, kimi kez daldan dala atlıyor. Düşünce içeriğinde kötülük görme hezeyanları, etkilenme hezeyanları, büyüklük hezeyanları, küçüklük hezeyanları, başkalarının düşüncelerini okuduğu tarzında hezeyanlar, suçluluk düşünceleri ve intihar düşünceleri mevcut. Davranışlarında gariplik ve acaiplikler dikkat çekiyor. Tanı paranoid tip şizofreni.

Peki, Septimus’un hastalık öncesi yaşamı/kişiliği nasıl? Yoksul bir ailenin çocuğu, Londra’da bir şirkette küçük memur olarak çalışıyor. Okumaya yazmaya düşkün. Şairleri seviyor, Shakespeare okuyor, şiirler yazıyor. Romantik ve idealist genç bir adam. Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla birlikte gönüllü olarak savaşa katılma kararı alıyor ve gidiyor. Savaşı olanca dehşetiyle yaşıyor. En yakın arkadaşı ve subayı Evans gözünün önünde öldürülüyor. Şaşkınlık, acı ve tepkisizliğin birbirine karıştığı bu dönemde, İtalya’da tanıştığı Lucrezia ile evleniyor ve Londra’ya yerleşiyor. Ülkesinde bir kahraman olarak karşılanan, madalyalar verilen Septimus, kısa süre sonra hastalanıyor.

Tekrar romanın sürecine dönelim. Septimus hasta, hem de çok hasta. Karısı Lucrezia acı, şaşkınlık ve çaresizlik içinde. Bu roman aynı zamanda ruhsal rahatsızlığı olan bir kişinin yakını olmanın nasıl güçlükler içerdiğini de kusursuz bir eşduyumla anlatıyor: “Haksızlık bu diyordu, yoldan aşağı inerken, neden acı çekiyorum böyle? Septimus, Septimus olmaktan çıkmıştı, şuracıkta sıranın üstüne çökmüş, kendi kendine konuşuyor; bir ölüyle konuşuyor, ağzından hep, kötü, sert, acı sözcükler çıkıyor artık...” (Woolf 1925, 1982). Lucrezia bir yandan kocasının alışılmadık davranışlarını toplumun acımasız bakışlarından “gizlemeye” çalışırken, bir yandan da ona yardımcı olmaya çalışmaktadır. Önce pratisyen hekim Dr. Holmes’dan yardım ister. “Bir şeyi yok” der Dr. Holmes, “biraz keyifsiz o kadar”. Tek önerisi Septimus’un “iç dünyası dışındaki şeylerle ilgilenmesi gerektiği”dir. Sonra Londra’nın ünlü psikiyatristi Sir William Bradshaw’a götürme kararı alır. Çözumsuzlük içindeki Lucrezia onu bir “kurtarıcı” gibi görür ve büyüttükçe büyütür gözünde. “Sir William Bradshaw’a gidiyorlardı; adı bile hoş geliyor kulağa, hemen iyileştirecek Septimus’u” (Woolf 1925, 1982). Sonuç hayal kırıklığıdır. Daha ilk karşılaşmada teşhisini koyar Dr. Bradshaw: “Odasına girdikleri

anda (adları Warren Smith’miş) gözü adama gitmişti; ağır bir hastayla karşıkışıyordu, anlamıştı. Tam bir çöküntü-fiziksel ve ruhsal bir çöküntü tam anlamıyla, ileri bir dönemin bütün belirtilerini taşıyor, diye özetleyiverdi iki-üç dakikada (pembe bir kartın üstüne soruların karşılıklarını yazarak, usulca mırıldanıyordu)” (Woolf 1925, 1982). Dr. Bradshaw, Septimus’un ağır bir hastalığa tutulduğunu söyler, bakımevine yatırılması ve dinlenmesini önerir. Haftada bir onu yoklayacağını da ekler. Hepsi budur. Çaresiz eve dönerler ve Septimus pencereden atlayarak öldürür kendini. Bu sahnenin tek tanığı, onu bakımevine götürmek üzere gelen Dr. Holmes’dır. Doktorun hastalık konusundaki bilgisizliği ve aymazlığı öyle bir noktadadır ki, “eyvah!”, “olamaz!”, “yetişemedim”, “çok yazık” türünden bir tepki bile değildir, “alçak” diye bağırır ya da Mina Urgan’ın çevirisiyle “korkak!” (coward)...

Virginia Woolf acımasızca eleştiriyor dönemin doktorlarını. Onlar Septimus’u anlamaktan çok uzak, künt ve sığ kişilerdir. Düzenle uzlaşık, dünyaya çok dar bir pencereden bakan bu duyarsız kişilerin tek işlevleri “uyumsuz”u uydurmaya çalışmaktır. Bir uçta, inanılmaz bir cehaletle ruh hastalığını görmezden gelen, yok sayan ve çekilen acılara seyirci kalan hatta aşağılayan Dr. Holmes vardır; öbür uçta ağır bir ruhsal hastalığı tanımlayan, teşhis eden ancak hastasını anlayamayan Dr. Bradshaw vardır. İlk bakışta antipsikiyatrik düşüncenin öncü bir bildirgesi gibi görünen bu yaklaşım aslında antipsikiyatrik de değildir. Çünkü Woolf Dr. Holmes’ı hastalığı anlamadığı, yok saydığı için eleştirir, dolayısıyla “ruh hastalığı yoktur” gibi bir söylemi savunmaz. Öte yandan hastalığa teşhis koyup tedavi için kapatmayı öneren Dr. Bradshaw’u da bütüncül bakmayı başaramayan, hümanistik olmayan, zaman/emek harcamayan tarzı nedeniyle eleştirir. Bir yandan cehalet ve büyüsel düşünceye, diğer taraftan modern tıbbı ve psikiyatrye bundan daha anlamlı bir uyarıda bulunulabilir mi? Günümüzde psikiyatrinin önünde duran en güç alanlardan birisi olan “ölçme ve değerlendirme” sorunsalını, alabildiğine sorgular Woolf. Doğrusu ucunu da açık bırakır: “Ölçü, kutsal ölçme yetisi; Sir William’in hastanelere koşarak, alabalık yakalayarak, Harley sokağında oturan ve kendisi de alabalık yakalayan ve profesyonellerinkinden güç ayırıldılar fotoğrafçı çeken Lady Bradshaw’dan bir oğul peydahlayarak uğruna kurbanlar adadığı Tanrıça Ölçü’ye taparken, yalnız benliği rahata kavuşmakla kalmıyor, İngiltere’yi de rahata kavuşturuyordu; ülkenin delillerini kapatıyor, doğumu yasaklıyor, umutsuzluğu cezalandırıyor, hastaların kendi kişisel görüşlerini sürdürmelerine olanak vermiyordu ta ki onlar da –erkekse- kendisinin, kadınsalar Lady Bradshaw’un (eşi iş işler, örgü örür, yedi geceden dördünü evde oğlunun yanibaşında geçirirdi) ölçme yetisini benimsesinler; bundan ötürü sayıyordu onu meslektaşları, astaticları ondan çekiniyor, bu arada hastalarının dostları ve akrabaları, dünyanın sonu ve Tanrının doğuşu hakkında kehanetlerde bulunan dişi ve erkek İsa’ları yataкта süt içmeye zorladığı için ona büyük bağlılık duyuyorlardı;

bu tür olaylardaki otuz yıllık deneyiyle, yanılmaz içgüdüleriyle koca Sir William; şu akla yakın, bu değil; hep kendi kişisel ölçüleri.” (Woolf 1925, 1982). Kültür, psikiyatri, tanı ve sınıflandırma tartışmalarında, ayrılmaz bir parçası olduğumuz kültürel süreçlerin farkına varmamızı sağlamaya dair daha ne denebilir ki!

Septimus’un hastalığının ortaya çıkışında tetikleyici rol oynayan ya da psikososyal travma oluşturan faktör, savaş ve kayıplardır. Savaş aynı zamanda uygarlığın (kapitalizmin) içinde bulunduğu açmazı sembolize eder. İletişimsizliği ve yıkımı vurgular. Gelişen teknoloji, reklamlar, ülkeyi yönetenler, işsizler hep bu bağlamda ele alınır. Septimus’un ölüsünü taşıyan ve Peter Walsh’ın gördüğünde “uygarlığın zaferlerinden biri” diye nitelediği ve “başı deritte zavallılara yardım elini uzatan” AMBULANS, sanki Septimus’u kurban eden “uygarlık”la alay etmek için araya sıkıştırılmıştır. Ve Mrs. Dalloway’in nevrozu da uygarlığa verilen bir ödün! Septimus’un intiharında yerleşik düzene ve uygarlığa dönük bir eleştiri vardır. Hiç tanımadığı Septimus’la özdeşim kuran Mrs. Dalloway’in özdeşiminin kaynağında ise nevrotik bir mazoizm. Eğer Karen Horney’in söylediği gibi, “nevrotik mazoizm sorunu, salt acı çekme tatmini değil, nevrotik bireyin ulaşmaya çalıştığı asıl tatmin kendi benliğinden kurtulmak” ise, bu oldukça anlaşılır bir yorumdur (Horney 1937, 1999). Nitekim Mrs. Dalloway’in iç konuşmalarında da ölüm teması sürekli işlenmektedir: “bir gün bile yaşamak çok, çok tehlikeliydi onca”. Mrs. Dalloway, partisinin ortasında Septimus’un kendini öldürdüğü haberini aldığı anda, önce yoğun bir suçluluk duygusu yaşar: “Clarissa’nın felaketi bu -utanç lekesiydi. Bu koyu karanlıkta, genç adamların yitişini, yokoluşunu gözlemek, onlar ölürken gece elbisesiyle durmak bir çeşit cezaydı belki. Hile yapmış, hırsızlık etmişti aslında.” (Woolf 1925, 1982). Ardından da, kendi yapamadığını gerçekleştiren, Septimus’a hayranlık duyar. “Genç adam kendini öldürmüştü ama Clarissa acı نمیyordu ona; saat biri, ikiyi, üçü vururken, bu patırtı sürüp giderken neden acısındı? İşte ihtiyar ışığı söndürmüştü! Bir yanda bu patırtı sürüp giderken, diye yineledi, onun evi kapkaranlık; dudaklarından şu sözcükler döküldü. ‘ne güneşin sıcağından kork artık’ Onların yanına dönmeliydi. Bu ne olağanüstü bir geceydi. O gençle özdeşleştiriyordu kendini. Onlar yaşamalarını sürdürürken, onun

hayatını fırlatıp atmasına seviniyordu.” (Woolf 1925, 1982). Kendi yerine özdeşi Septimus’un ölümü bir çeşit katarsis sağlar: “Tuhaf inanılacak şey değil, hiç böylesine mutlu olmamıştı.” Septimus kendini öldürürken içindekini söylüyordu. Hayatla kendisi arasındaki anlaşılmalığı/uyuşmazlığı anlatıyordu. Mrs. Dalloway’in ona ve ölümüne gösterdiği hayranlık, ölü sevicilik ya da intihar övgüsü değil; kendi günlük yaşamında gevezeliğe boğulan, yalan düzen içinde bozulan, silinen, gün geçtikçe soysuzlaşan şeyleri onun koruyabilmesi, öyle ya da böyle isyanı ve direnmeyi somutlaştırmasına dayanıyordu.

Sözlüklerde “Septimus” sözcüğü iki biçimde anılıyor. İlki, bir eskrim terimi olarak; eskrimde kılıç kullanan kişinin aldığı pozisyonlardan yedincisi ve sonuncusuna bu ad veriliyor. “Uygarlık”la yapılan duellonun son sahnesi yani! Diğeri ise, Roma İmparatoru Septimus Severus. Oldukça renkli bir yaşamı olmuş Septimus Severus’un. Tarih kitaplarında “Herşeyim var, gözümde hiç bir şeyin değeri yok.” diye haykırdığı yazıyor. Anlamsız bir savaştan sağ fakat hasta çıktığı, karısı Julia’nın, onun “delilikleri”ni ılımlı tutumuyla düzelttiği anlatılıyor.

Yirmibirinci yüzyılın başındayız. “Uygarlık” da işbaşında. İkiz kulelerde ve Afganistan’da masum insanlar öldürülüyor, hırpalanıyor. “Uygarlık” bir yandan yiyecek yardımı paketleri atıyor Irak’a, bir yandan bomba... Romanın ortasından geçen ambulans kadar trajikomik bir durum bu. Ve biz seyrediyoruz. Seyrettikçe daha çok nevrotikleşiyoruz. Sürüp giden bu patırtının ortasında, hayata dair elimizden gelen daha fazlası olmalı!

Saygılarımla.

Kaynaklar

Horney K, The Neurotic Personality of Our Time, London Routledge. 1999. (İlk baskısı 1937).

Woolf V, Mrs. Dalloway (Çev. T. Uyar), Birikim Yayınları, İstanbul, 1982.

Woolf V, Mrs. Dalloway. Oxford: Oxford University Press, 1992. (İlk baskısı 1925).

Doç., Dr. Haldun Soyğür, e-posta: haldunsoygun@yahoo.com.tr
Psikiyatri Doçenti, Farmakoloji PhD., Ankara.